

VOORWOORD

Met de laatste publicatie van het 28ste volume van *De Uil van Minerva* presenteren we een themanummer over de Franse filosoof Bernard Stiegler (°1952). Allicht sluit de manier waarop Stiegler met de filosofie omgaat, goed aan op wat *De Uil van Minerva* wil zijn en wel om twee redenen. De bewuste keuze van *De Uil* om in het Nederlands te blijven publiceren, is gemotiveerd vanuit een volhardend geloof in de maatschappelijke relevantie van de filosofie. Een filosofie die zich laat disciplineren door een academische praktijk van louter Engelstalige A1-publicaties maakt zichzelf ten slotte irrelevant. Ze bereidt haar eigen opheffing voor. Het is in dit verband opvallend hoe Stiegler naast een beperkte opdracht aan de Université de Technologie Compiègne in de eerste plaats aanwezig is in het maatschappelijke debat. Zo is Bernard Stiegler sedert 2006 hoofd van het ‘Centrum voor onderzoek en vernieuwing’ aan het Centre Pompidou en is hij intens betrokken bij de vereniging Ars Industrialis. De bijdragen in dit themanummer getuigen van dit sterke maatschappelijke engagement.

Een tweede reden om met plezier Stiegler presenteren is zijn hoogst eiginzinnige kijk op de techniek die hij begrijpt als *pharmakon*, *i.e.* als remedie en als gif. Aan de hand van zijn begrip ‘tertiaire retentie’ geeft hij aan dat de context van een artefact mee vorm geeft aan het culturele en intellectuele leven. Zo ondersteunen bijvoorbeeld digitale dragers betekenissen maar sluiten andere tegelijkertijd weer af. Op dezelfde manier stelt zich de vraag naar de wijze van omgaan met media. In dit perspectief voelt de redactieraad van *De Uil van Minerva* zich gesterkt in haar keuze om *De Uil* niet enkel digitaal, maar ook verder op papier uit te geven. Ook hier gaat het tijdschrift tegen de stroom in. In het vorige nummer (UvM Vol. 28/3) publiceerden we een kritische bibliografie, van de hand van Martine Lejeune, over het werk *Logique de la création* van de Franse Geoffrey de Lagasnerie. Ook daar werd gepleit om een tegenbeweging op gang te brengen tegen ‘de standaardisatie van het intellectuele veld’, “die het gevolg is van de hokjesgeest eigen aan de *homo academicus*” (UvM Vol. 28/3 p. 252-3). Een Nederlandse uitgave over een geëngageerd Frans filosoof, met bijdragen van auteurs die zich vaker bewegen buiten de academie, beantwoordt aan de wijze waarop *De Uil van Minerva* zich in het intellectuele veld wil positioneren.

In een eerste bijdrage van het voorliggende themanummer presenteren we een interview met Stiegler, dat werd afgenomen op 28 januari 2015. Het is het eerste interview dat Stiegler toestond na het drama *Charlie Hebdo* – waar hij uitvoerig op ingaat. Onmiddellijk wordt hiermee de maatschappelijke relevantie van zijn werk aangestipt. Een tweede bijdrage is een vertaling van zijn tekst *Digital Studies*, waarmee een ander actueel thema aan bod komt: de farmacologische werking van digitale media – hoger al vermeld –, en de kansen en de bedreigingen die dit voor het onderwijs en de opvoeding inhoudt. Het betreft

hier de neerslag van een lezing die Stiegler gaf in september 2014, naar aanleiding van een studiedag over *Digital Humanities*, gehouden te Leuven.

Daarna presenteren we een reeks van vier artikels die elk op hun wijze een bepaald aspect van Stieglers werk belichten. Een eerste bijdrage is van de hand van Pieter Lemmens. Eén van Stieglers inspiratiebronnen is Heidegger. Lemmens toont aan hoe Stiegler Heideggers techniekbegrip ontmantelt. Heidegger slaagt er namelijk niet in om de menselijke conditie als radicaal technisch te denken en op deze wijze verkijkt hij zich precies op het farmacologisch karakter van de techniek. Allicht verklaart dit waarom Heidegger zijn oeuvre afsluit met de uitspraak dat enkel een God ons nog redden kan – een conclusie die Stiegler krachtig afwijst. Bart Buseyne levert een tweede bijdrage. Daarin verduidelijkt hij hoe Stiegler vanuit de late Husserl vertrekt om de techniek als factor te onderkennen, niet alleen in de vorming van het innerlijke tijdsbewustzijn (Husserl), maar ook in de ervaring van de onbepaaldheid van de toekomst (Heidegger). De volgende bijdrage is van de hand van Paul Willemarck. Hij wijst op een parallel tussen Stiegler en Nietzsche met betrekking tot de erfenis uit het antieke Griekse denken. Vanuit een onderscheid tussen dier, mens en god tracht Willemarck toe te lichten hoe er, volgens Stiegler, nog een rol is weggelegd voor de mythe. We sluiten het nummer af met een bijzondere bijdrage van Judith Wambacq. Zij concentreert zich op de sociaal-agogische praktijk. Ook het begrip ‘zorg’ heeft immers een prominente plaats in de filosofie van Stiegler. Aan de hand van twee sociale zorgorganisaties toont Wambacq aan hoe Stieglers filosofie eveneens hier richting kan geven. Misschien biedt deze tekst nog het beste antwoord op de vraag die Stiegler zich stelt in het interview vooraan: “Hoe kunnen we ons waardig tonen aan de beproeving van het nihilisme?”

Henk VANDAELE en Luc VANMARCKE en (Kemmel – Kortrijk)